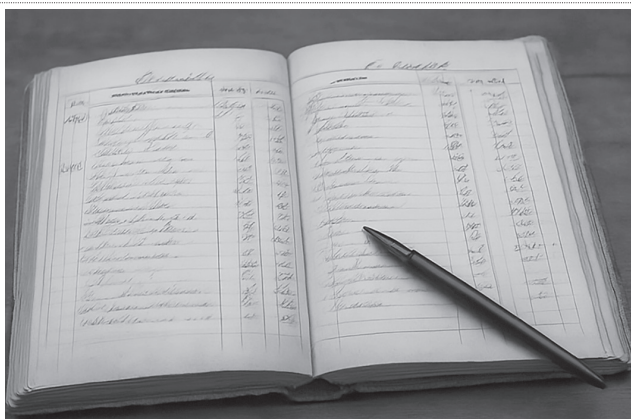

نوآوری در تاریخ نگاری حسابداری: افقهای پیش رو

ترجمه: دکتر ناصر اقبالی فر
مسعود تابع بردبار

چکیده

جهان معاصر با شرایطی دشوار، نامطمئن و چالش برانگیز مواجه است که پیامدهای عمیقی بر حرفه حسابداری، نظام آموزشی و پژوهشهای این حوزه برجای نهاده است. این محیط نوظهور ممکن است این پرسش را برانگیزد که آیا پژوهشهای حسابداری باید فقط بر حل مسایل جاری تمرکز کند و مطالعات تاریخ حسابداری به حاشیه رود؟ با استدلالی مستدل نشان داده می شود که تاریخ حسابداری کماکان از اهمیت راهبردی برخوردار بوده و پژوهشگران این عرصه از اوایل دهه ۱۹۹۰ تاکنون، چارچوبهای نظری، روش شناختی و چشم اندازهای پژوهشی خود را در زمینه موضوعهای پژوهشی متنوع به شکلی کیفی، متحول ساخته اند. این مقاله با هدف واکاوی سازوکارهای توسعه پژوهشهای تاریخ حسابداری از رهگذر نوآوری در نظریه پردازی، منابع پژوهشی، روش شناسی و شیوه های نگارش تنظیم گردیده است. یافته ها گویای آن است که این حوزه دانشی پویا بوده و مطالعه خلاقانه گذشته می تواند الگوهای نوینی برای مدیریت و حکمرانی اثربخش در جهان امروز ارائه دهد.

مقدمه

تاریخ‌نگاری حسابداری در دهه‌های اخیر از یک حوزه فقط توصیفی و گذشته‌نگر به عرصه‌ای تحلیلی و تفسیری تبدیل شده است که می‌کوشد نقش حسابداری را در ساختارهای اجتماعی، نهادی و سیاسی جوامع بازخوانی کند. در این میان، مفهوم «نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری» به عنوان ضرورتی نظری و روشی مطرح شده است. این نوآوری نه تنها در به‌کارگیری منابع و ابزار جدید معنا می‌یابد، بلکه در بازاندیشی فلسفی نسبت به هدف و کارکرد تاریخ در حسابداری نیز جلوه‌گر می‌شود. در جهانی که تحولات فناوری، دیجیتالی‌شدن داده‌ها و پویایی نهادهای اقتصادی به سرعت در حال تغییر است، تاریخ‌نگاری سنتی دیگر پاسخگوی نیازهای شناختی و علمی نیست و باید به سوی رویکردهای نو حرکت کند؛ رویکردهایی که گذشته را نه به عنوان مجموعه‌ای از رویدادهای منجمد، بلکه به مثابه بستر فهم حال و آینده تحلیل می‌کنند. نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری، قبل از هر چیز، به معنای تحول در نگاه نظری به ماهیت تاریخ و نقش آن در توسعه دانش حسابداری است. در این نگرش تازه، تاریخ فقط ابزار ثبت وقایع یا تحلیل تکاملی رویه‌های حسابداری نیست، بلکه زمینه‌ای برای نظریه‌پردازی و بازاندیشی در منطق عمل حسابداری محسوب می‌شود. پژوهشگران این حوزه بر این باورند که نوآوری زمانی تحقق می‌یابد که تاریخ بتواند به خلق مفهوم، ساخت نظریه و ارائه دیدگاه‌های انتقادی نسبت به ساختارهای موجود کمک کند. بدین ترتیب، تاریخ‌نگاری نوین به جای اتکا بر روایت‌های خطی و تک‌بعدی، به بررسی شرایط اجتماعی و نهادی می‌پردازد که در آن حسابداری معنا یافته و عمل کرده است. این تغییر رویکرد موجب شده است تا تاریخ‌نگاری حسابداری از حوزه‌ای توصیفی به حوزه‌ای تحلیلی و نظری تبدیل شود؛ حوزه‌ای که می‌تواند در تعامل با علوم اجتماعی، اقتصاد و سیاست، افق‌های جدیدی از فهم حسابداری را بگشاید. در بُعد منابع پژوهشی، نوآوری به معنای گسترش دامنه شواهد و مدارک مورد استفاده در پژوهش‌های تاریخی است. در گذشته، منابع اصلی تاریخ‌نگاری حسابداری بیشتر به دفاتر مالی، گزارش‌ها و اسناد رسمی محدود می‌شد، اما امروزه این منابع شکل متنوع‌تری به خود گرفته‌اند. آرشیوهای دیجیتال،

داده‌های چندرسانه‌ای، فیلم‌ها، مصاحبه‌های صوتی، مکاتبات الکترونیکی و حتی محتوای شبکه‌های اجتماعی می‌توانند به عنوان داده‌های تاریخی در تحلیل حسابداری به کار روند. این تحول موجب شده تا تاریخ‌نگار بتواند به لایه‌های پنهان تری از واقعیت دست یابد؛ لایه‌هایی که در متون رسمی و گزارش‌های مالی انعکاس نیافته‌اند. گسترش منابع پژوهشی همچنین امکان انجام مطالعات تطبیقی و بین‌المللی را فراهم کرده و پژوهشگر را قادر ساخته است تا تحولات حسابداری را در زمینه‌های فرهنگی و جغرافیایی گوناگون تحلیل کند. از سوی دیگر، استفاده از منابع دیجیتال چالش‌هایی نیز به همراه دارد؛ از جمله اعتبارسنجی داده‌ها، سوگیری آرشیوها و مسئله حفظ اصالت منابع، که خود نیازمند توسعه رویکردهای روش‌شناختی جدید است.

در حوزه روش‌شناسی، نوآوری به معنای عبور از روش‌های فقط آرشیوی و ورود به قلمرو ترکیبی از روش‌های کیفی، کمی و تفسیری است. روش‌های کمی جدید، مانند تحلیل داده‌های متنی و مدل‌سازی مفهومی، می‌توانند به کشف الگوهای نهفته در اسناد تاریخی کمک کنند. در کنار آن، روش‌های کیفی همچون تحلیل روایت، تحلیل گفتمان و قوم‌نگاری دیجیتال ابزاری هستند که امکان فهم عمیق‌تر از بسترهای فرهنگی و اجتماعی حسابداری را فراهم می‌آورند. پژوهش‌های نوین در تاریخ‌نگاری حسابداری از ترکیب این روش‌ها بهره می‌برند تا میان داده‌های آماری و روایی ارتباط برقرار کنند و تصویری چندبعدی از گذشته ارائه دهند. در واقع، ارزش نوآوری روش‌شناختی در این است که پژوهشگر نه تنها به «چه بودن» رویدادها، بلکه به «چگونه بودن» و «چرا بودن» آن‌ها نیز می‌پردازد و از خلال این تحلیل، رابطه‌ای پویا میان گذشته و حال برقرار می‌سازد.

در زمینه نگارش و ارائه یافته‌ها نیز نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری اهمیت ویژه‌ای یافته است. نگارش علمی امروز باید بتواند با زبان و رسانه‌های نوین هم‌خوانی پیدا کند تا پیام پژوهش به مخاطبان بیشتری منتقل شود. استفاده از روایت‌های چندرسانه‌ای، تلفیق داده‌های دیداری و شنیداری، و بهره‌گیری از مستندسازیهای دیجیتال از جمله ابزاری هستند که در این حوزه به کار گرفته می‌شوند. همچنین، رویکردهای نو در نگارش، مانند تاریخ‌نگاری خرد یا زندگینامه‌نویسی، به بازنمایی انسانی‌تر و ملموس‌تر از حرفه و نهاد حسابداری

نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری

بازتاب نیاز انسان معاصر

به فهم گذشته در پرتو

تغییرهای امروز است.

کمک می‌کنند. این نوع روایتها به جای تمرکز صرف بر نهادها و سازمانها، به تجربه‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی حسابداران می‌پردازند و به درک عمیق‌تری از نقش حسابداری در جامعه می‌انجامند.

نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری تنها به حوزه نظری و روش‌شناختی محدود نمی‌شود، بلکه پیوندی نزدیک با رویکرد میان‌رشته‌ای دارد. تاریخ حسابداری هنگامی معنا می‌یابد که در ارتباط با سایر رشته‌ها از جمله جامعه‌شناسی، مدیریت، اقتصاد و علوم داده مورد بررسی قرار گیرد. این پیوند میان‌رشته‌ای سبب می‌شود تا تاریخ‌نگاری حسابداری از چارچوب محدود فنی خارج شود و به بستری برای تحلیل فرایندهای پاسخگویی، مشروعیت، قدرت و حکمرانی تبدیل گردد. در واقع، با استفاده از مفاهیم میان‌رشته‌ای می‌توان نشان داد که حسابداری نه تنها ابزار اندازه‌گیری مالی، بلکه بخشی از نظام فرهنگی و سیاسی جوامع است که در بازتولید ساختارهای قدرت نقش دارد. چنین رویکردی باعث می‌شود تاریخ‌نگار حسابداری بتواند به درکی انتقادی‌تر از گذشته دست یابد و از تاریخ برای تبیین پویایی‌های امروز استفاده کند.

در این میان، توجه به اخلاق پژوهش تاریخی نیز بخش مهمی از نوآوری در تاریخ‌نگاری است. پژوهشگر باید نسبت به سوگیریهای شخصی، محدودیت‌های آرشیوی و قدرت روایت خود آگاه باشد تا بتواند توازن میان واقعیت تاریخی و بازنمایی تحلیلی را حفظ کند. به همین دلیل، تاریخ‌نگاری نوین بر شفافیت روش‌شناسی، دقت در تفسیر داده‌ها و پرهیز از تقلیل‌گرایی تاکید دارد. تاریخ نه باید به روایت رسمی نهادها محدود شود و نه به داستان‌پردازی صرف تبدیل گردد؛ بلکه

باید میان سند، تحلیل و تفسیر تعادل برقرار کند. در نهایت، نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری بیش از آن‌که به دنبال خلق ابزاری تازه باشد، در پی بازسازی نگاه پژوهشگر نسبت به گذشته است. گذشته در این چارچوب به مثابه منبعی پویا برای الهام و بازاندیشی تلقی می‌شود، نه فقط عرصه‌ای برای مستندسازی وقایع. چنین نگرشی به تاریخ، پژوهشگر را قادر می‌سازد تا از دل داده‌های تاریخی، بینشی برای فهم تحولات معاصر و پیش‌بینی آینده به‌دست آورد. اهمیت این دیدگاه در آن است که تاریخ‌نگاری را از بازگویی وقایع به ابزاری برای تفکر انتقادی و طراحی مسیرهای آینده ارتقا می‌دهد. از این منظر، تاریخ‌نگاری نوین می‌تواند به غنای نظری و روش‌شناختی رشته حسابداری بیفزاید، به بازتعریف مفاهیم پاسخگویی، شفافیت و مشروعیت یاری رساند و در نهایت، به بهبود نظامهای تصمیم‌گیری و حکمرانی اقتصادی کمک کند. نوآوری در تاریخ‌نگاری حسابداری، بازتاب نیاز انسان معاصر به فهم گذشته در پرتو تغییرهای امروز است. این نوآوری نه از سر تجمّل فکری، بلکه از ضرورت پاسخ به بحرانهای علمی و اجتماعی زمانه برمی‌خیزد. هرچه پژوهشگر بتواند میان داده‌های تاریخی و پرسشهای امروزی پیوندی عمیق‌تر برقرار کند، تاریخ‌نگاری نیز نقش فعال‌تری در توسعه دانش حسابداری ایفا خواهد کرد. در نتیجه، آینده این حوزه در گرو پژوهشهای خلاق، بین‌رشته‌ای و فناورانه‌ای است که ضمن وفاداری به اصول روش‌شناختی، جرات عبور از مرزهای سنتی را داشته باشند. تاریخ‌نگاری حسابداری زمانی به بلوغ واقعی می‌رسد که بتواند گذشته را نه تنها بازگو، بلکه بازآفرینی کند؛ گذشته‌ای که چراغی برای روشن‌سازی مسیر آینده علم و حرفه حسابداری خواهد بود.

متن کامل این مقاله در سایت مجله حسابرس در دسترس است.

منبع:

- Cordery, C. (2023), **Innovation in accounting historiography: Where to from here?** Accounting History 2023, Vol. 28(3) 368–389 © The Author(s) 2023 Article reuse guidelines: sagepub.com/journals-permissions DOI: 10.1177/10323732231168457 journals.sagepub.com/home/ach